

VU Research Portal

De doorwerking van de strafrechtelijke onschuldpresumptie in de civiele schadevergoedingsprocedure

Buisman, Sanne

published in

Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht en Handhaving
2020

DOI (link to publisher)

[10.5553/TBSenH/229567002020006005009](https://doi.org/10.5553/TBSenH/229567002020006005009)

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

Article 25fa Dutch Copyright Act

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Buisman, S. (2020). De doorwerking van de strafrechtelijke onschuldpresumptie in de civiele schadevergoedingsprocedure: Noot bij EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (Farzaliyev t. Azerbeidzjan). *Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht en Handhaving*, 2020(5), 279-283.
<https://doi.org/10.5553/TBSenH/229567002020006005009>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Jurisprudentie

De doorwerking van de strafrechtelijke onschuldpresumptie in de civiele schadevergoedingsprocedure

Noot bij EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*)

Mr. dr. S.S. Buisman*

1. De onderhavige zaak draait om Farzaliyev, de voormalige minister-president van de NAR.¹ In zijn hoedanigheid van minister-president zou Farzaliyev goedkeuring hebben gegeven voor de aanschaf van een aantal helikopters van het bedrijf van A.M. Daartoe wordt een totale geldsom van 11.750.000 Sovjetse roebel (SUR) overgemaakt aan A.M. Indien de helikopters niet worden geleverd, dient het gehele geldbedrag te worden geretourneerd aan de Azerbeidzjaanse Staat. Uiteindelijk blijkt A.M. niet bij machte om de gecontracteerde helikopters te leveren. Een deel van de geldsom – SUR 7.450.000 – wordt teruggestort op de rekening van de Staat. Het overige gedeelte – SUR 4.300.000 – zou chartaal aan twee personen, die door Farzaliyev waren gestuurd, zijn overhandigd. Dit geld heeft de Staat echter nooit bereikt.²
2. In november 2005 wordt onderzoek gedaan door het Openbaar Ministerie naar de vermeende verduistering van staatsgelden en misbruik van gezag in 1991 en 1992. Er worden acht getuigen gehoord, waaronder A.M. en de voormalig minister van Gezondheid F.J. Hoewel daartoe pogingen zijn onderno-

men, werd Farzaliyev zelf nooit gehoord. In januari 2006 wordt de strafprocedure beëindigd door de officier van justitie zonder dat iemand officieel in staat van beschuldiging is gesteld. De officier overweegt daartoe dat op basis van het verzamelde bewijsmateriaal A.M. en Farzaliyev officieel in staat van beschuldiging zouden moeten worden gesteld, maar dat ze niet strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gehouden door verjaring van de strafbare feiten.³ Gedurende deze periode is Farzaliyev nooit de hoogte geweest van het strafrechtelijk onderzoek naar hem, noch van de beëindiging van de strafrechtelijke procedure.⁴ Hij verkrijgt die kennis pas in de periode februari tot en met mei 2006, wanneer tegen hem een civiele vordering door het Openbaar Ministerie wordt ingesteld om de verduisterde gelden terug te vorderen. In die vordering stelt het Openbaar Ministerie dat op basis van het verzamelde materiaal in de strafprocedure bewezen is dat Farzaliyev grote sommen geld van de Staat heeft verduisterd, maar dat hij niet strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gehouden nu de feiten zijn verjaard. Niettemin rust op Farzaliyev de verplichting om de schade ingevolge het strafbare feit te vergoeden. Bovendien merkt het Openbaar Ministerie op dat de verjaringstermijnen onder het

279

* Mr. dr. S.S. Buisman is universitair docent straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en tevens redacteur van dit tijdschrift.

1. De NAR is een onafhankelijke entiteit van de Republiek van Azerbeidzjan.

2. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 4-5 en 7.

3. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 8. Ingevolge artikel 75.1.3 van het Wetboek van Strafvordering van Azerbeidzjan treedt verjaring in na 12 jaren.

4. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 9 en 11.

civiele recht niet van toepassing zijn op de onderhavige civiele vordering, nu de vordering is ingesteld in het kader van de strafprocedure.⁵

3. Op 8 mei 2006 worden Farzaliyev en A.M. door de civiele kamer van de rechtbank veroordeeld tot hoofdelijke betaling van AZN 2.327.059. De rechtbank overwoog daartoe:

*'... It has been determined that ... [SUR] 4,300,000, equivalent to [AZN] 2,327,059, ... was embezzled. Even though [the defendants] were absolved of criminal liability by way of discontinuation of the criminal proceedings ... owing to the expiry of the prescription period, the damage caused as a result of the criminal offence has not been compensated. Therefore, the court considers that [the applicant and A.M.] should jointly pay [AZN] 2,327,059 ... to the Nakhchivan Autonomous Republic.'*⁶

Zowel in hoger beroep, als in cassatie wordt de uitspraak van de rechtbank bevestigd.⁷

4. Bij het EHRM klaagt Farzaliyev dat zijn recht op een eerlijke behandeling (artikel 6 lid 1 EVRM; *fair hearing*) is geschonden, doordat (1) het nationale recht op een onjuiste wijze is toegepast, (2) het bewijs op een onjuiste wijze is beoordeeld, (3) de uitspraak onvoldoende is gemotiveerd en (4) de door hem gevoerde verweren niet zijn behandeld of weergelegd in de uitspraak. Daarnaast zou eveneens de onschuldpresumptie (artikel 6 lid 2 EVRM) zijn geschonden, nu de rechtbank hem schuldig had verklaard aan een strafbaar feit.⁸
5. Het EHRM oordeelt ten aanzien van de eerste klacht dat het recht op een eerlijke behandeling is geschonden. Farzaliyev heeft in de nationale procedures herhaaldelijk aangevoerd dat artikel 179.4 Azerbeidzjaans Wetboek van Strafvordering (hierna: AzSv) – inhoudende het aanbrengen van een civiele vordering in het kader van een strafprocedure – niet van toepassing is. Nu de vordering is ingediend na het beëindigen van de strafprocedure, zou dat verweer tot het oordeel kunnen leiden dat de vordering niet-ontvankelijk is. Door dit verweer onbesproken te laten in haar arrest heeft de rechtbank het recht op een gemotiveerde uitspraak geschonden en daarmee ook het recht op een eerlijke behandeling.⁹

Het EHRM komt tevens tot het oordeel dat de onschuldpresumptie is geschonden. De uitspraak van de civiele rechtbank reflecteert namelijk het oordeel dat Farzaliyev een strafbaar feit heeft gepleegd, zonder dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid van Farzaliyev onherroepelijk was komen vast te staan.¹⁰

6. In dit arrest staat de wederzijdse relatie tussen het strafrecht en het privaatrecht centraal. In het bijzonder gaat het om de vraag in hoeverre strafrechtelijke waarborgen, zoals de onschuldpresumptie, kunnen doorwerken in niet-strafrechtelijke procedures, zoals de civiele schadevergoedingsprocedure. Interactie tussen het strafrecht en het privaatrecht vindt vaak plaats in het kader van de schadevergoeding. Dat is ook niet verwonderlijk nu beide rechtsgebieden beogen bescherming te bieden tegen schade die wordt veroorzaakt door anderen. Die onderlinge relatie wordt mede gekenmerkt door het gegeven dat alle strafbare feiten zijn te kwalificeren als onrechtmatige daad in de zin van artikel 6:162 lid 2 BW. Immers, een strafbaar feit schendt een – in het strafrecht neergelegde – wettelijke norm.¹¹ Een onrechtmatige daad is daarentegen enkel te kwalificeren als een strafbaar feit, indien sprake is van een menselijke gedraging, die valt binnen de delictsomschrijving, die wederrechtelijk en verwijtbaar is.¹² Beide rechtsgebieden opereren in beginsel autonoom, waardoor zij vrij zijn om begrippen en normen vrijelijk te interpreteren in overeenstemming met het doel en de functie van het rechtsgebied. Wanneer strafrechtelijke aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, is civielrechtelijke aansprakelijkheid dus niet uitgesloten.¹³
7. In Nederland wordt aan het slachtoffer van een strafbaar feit de mogelijkheid geboden om zijn civiele vordering gelijktijdig met de strafzaak te laten behandelen, de zogenoemde vordering benadeelde partij (artikel 51f Sv). De vordering benadeelde partij heeft voor het slachtoffer als voordeel dat de feiten en omstandigheden ten aanzien van het strafbare feit dat ten grondslag ligt aan de geleden schade (m.a.w. de onrechtmatige daad), in beginsel door het Openbaar Ministerie worden aangevoerd.¹⁴ Daarnaast kan aanvullende bescherming worden geboden door middel van de schadevergoedings-

5. Artikel 179.4 Azerbeidzjaans Wetboek van Strafvordering gelden de verjaringstermijnen voor civiele vorderingen niet in het geval, indien de vordering is ingesteld in het kader van de strafprocedure. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 11.

6. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 19.

7. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 24.

8. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 30 en 42.

9. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 37-41.

10. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 66-69.

11. S.S. Buisman, 'Schadevergoeding in de strafprocedure. De wederzijdse relatie tussen het strafrecht en het privaatrecht', *DD* 2020/36, p. 502. I. Giesen, F.G.H. Kristen & R.S.B. Kool, 'The Dutch crush on compensating crime victims', in: M. Dyson (red.), *Comparing Tort and Crime*, Cambridge: Cambridge University Press 2015, p. 327.

12. J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 69-70.

13. Vgl. H.A. Demeersseman, *De autonomie van het autonome materiële strafrecht* (diss. Amsterdam VU), Arnhem: Gouda Quint BV 1985, p. 1 en 642.

14. Buisman, *DD* 2020/36, p. 507.

maatregel (artikel 36f Sr). Indien de schadevergoedingsmaatregel wordt opgelegd zal de Staat verantwoordelijk zijn voor de inning van de toegekende vergoeding.¹⁵ Indien de verdachte geen straf of maatregel wordt opgelegd, of geen toepassing plaatsvindt van artikel 9a Sr, is de vordering niet-ontvankelijk en is het slachtoffer aangewezen op de civiele procedure om zijn schade vergoed te krijgen.¹⁶

In vergelijkende zin kent Azerbeidzjan de mogelijkheid om een civiele vordering in te dienen in het kader van de strafprocedure. Ingevolge artikel 183 AzSv kan een vordering worden ingediend vanaf het moment dat de vervolging is aangevangen tot aan de start van de terechtzitting. Het is in dat geval de strafrechter die oordeelt over de strafzaak en de ingediende civiele vordering.¹⁷ Wanneer de vordering wordt ingediend in het kader van de strafprocedure, zijn de civiel procesrechtelijke regels ten aanzien van het indienen van een civiele vordering niet van toepassing. Dat betekent dat de vordering in het kader van de strafprocedure dus ook na de civielrechtelijke verjaringstermijn van tien jaar kan worden ingediend.¹⁸

De eerste klacht in de onderhavige zaak draait om de toepasselijkheid van artikel 179.4 AzSv. Door het indienen van de civiele vordering in het kader van de strafprocedure – vijftien jaar na het plegen van de vermeende strafbare feiten – kon op grond van artikel 179.4 AzSv de civiele verjaringstermijn van tien jaar worden omzeild. Echter, nu de strafprocedure reeds was beëindigd op het moment van het indienen van de vordering, was in gevolge artikel 183 AzSv het niet langer mogelijk een vordering in te dienen in het kader van de strafprocedure. Bovendien was de vordering ingediend bij, en beoordeeld door de civiele kamer van de rechtbank en niet – zoals artikel 187 AzSv voorschrijft – bij de strafrechter die oordeelt over de strafprocedure.¹⁹ Het verweer dat er geen rechtsgeldige basis is voor de rechtbank om de vordering ontvankelijk te verklaren en te onderzoeken, nu artikel 183 en 179.4 AzSv niet van toepassing zijn, was dan ook mogelijk beslissend voor het oordeel in deze zaak en had kunnen leiden tot de afwijzing van de vordering. Met andere woorden, het verweer is essentieel voor de uitkomst van de procedure en kan daarom niet onbesproken gelaten worden. Nu de rechtbank heeft nagelaten op de verweren te reageren is het recht tot een gemotiveerde uitspraak – en in breder verband

het recht op een eerlijke behandeling – dan ook geschonden.²⁰

8. Nu de strafrechtelijke vervolging van de vermeende dader is uitgebleven in deze zaak is de Staat, c.q. het slachtoffer, dus aangewezen op de civiele procedure om zijn schade op de vermeende dader te verhalen. Zoals gesteld is het civiele recht een autonoom rechtsgebied, en staat het vrij om op basis van de functie en het doel van het civiele recht een eigen interpretatie en invulling te geven aan bepaalde normen en begrippen. De procedure is daarom in beginsel gebaseerd op civiel(proces)rechtelijke regels en neemt daarbij de civielrechtelijke waarborgen in acht.²¹ Toch kunnen bepaalde strafrechtelijke waarborgen, zoals de onschuldpresumptie, onder bepaalde omstandigheden in niet-strafrechtelijke procedures, zoals de civiele schadevergoedingsprocedure, doorwerken. Bij de tweede klacht staan dientengevolge twee vragen centraal: (1) onder welke omstandigheden is de strafrechtelijke onschuldpresumptie van toepassing in de civielrechtelijke schadevergoedingsprocedure en (2) indien het beginsel van toepassing is, wat zijn in dat geval de betekenis van en de gevolgen voor de onschuldpresumptie in de civiele schadevergoedingsprocedure?²²
9. Volgens vaste jurisprudentie van het EHRM kan de strafrechtelijke onschuldpresumptie ook doorwerken in niet-strafrechtelijke procedures.²³ Nu Farzaliyev nooit officieel in staat van beschuldiging is gesteld, dient het EHRM eerst te onderzoeken of de beëindigde strafprocedure betrekking had op Farzaliyev als persoon ‘charged with a criminal offence’. Pas als dat het geval is kan worden onderzocht of de daaropvolgende civiele procedure onder de reikwijdte van artikel 6 lid 2 EVRM valt. In het licht van de autonome betekenis van artikel 6 EVRM, is een persoon ‘charged with a criminal offence’ vanaf het moment dat hij officieel door de bevoegde autoriteit in kennis wordt gesteld dat hij ervan wordt verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd, of vanaf het moment waarop acties van autoriteiten naar aanleiding van de verdenking tegen hem zijn situatie wezenlijk veranderen.²⁴ Ook in het geval dat de strafvervolging is beëindigd, zonder dat

15. Zie voor een uitgebreidere toelichting over de schadevergoedingsmaatregel Buisman, *DD* 2020/36, p. 509-510.
 16. Ook indien de schade niet het rechtstreekse gevolg is van het strafbare feit, is de vordering niet-ontvankelijk. Zie artikel 361 Sv.
 17. Artikel 187 AzSv. Zie EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 26.
 18. Zie artikel 179.4 AzSv. In gevolge artikel 373 van het Azerbeidzjaans Burgerlijk Wetboek is de maximale termijn voor het indienen van een civiele vordering tien jaar.
 19. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 38.

20. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 38-40.
 21. S.S. Buisman, *Contract, Tort & Crime. Criminalisation of breaches of sales contracts under Dutch and EU law*, Tilburg: STUDIO/eigen beheer 2019, p. 55.
 22. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 44.
 23. Zie uitvoerig J.H.B. Bemelmans, *Tot het tegendeel bewezen is. De onschuldpresumptie in rechtshistorisch, theoretisch, internationaalrechtelijk en Nederlands strafprocesrechtelijk perspectief*, Deventer: Kluwer 2018, p. 312 e.v. Zie voor een uitleg van de verschillende consequenties van de onschuldpresumptie voor de strafprocedure G.J.M. Corstens, *Het Nederlandse Strafpoces*, bewerkt door M.J. Borgers & T. Kooijmans, Deventer: Kluwer 2018, p. 50-51.
 24. EHRM 12 mei 2017, appl.nr. 21980/04 (*Simeonovi t. Bulgarije*). EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 45. Vgl. Bemelmans 2018, p. 270-271.

iemand officieel in staat van beschuldiging is gesteld kan dus tot het oordeel worden gekomen dat sprake was van een persoon ‘charged with a criminal offence’.²⁵

Met betrekking tot Farzaliyev, komt het EHRM tot het oordeel dat hij een persoon ‘charged with a criminal offence’ is, gelet op de onderlinge samenhang en het korte tijdsverloop tussen de feiten en omstandigheden van het geval, nu:

1. op 9 November 2005 werd besloten om een strafrechtelijke procedure tegen Farzaliyev te starten;
2. de autoriteiten Farzaliyev hadden willen onderwerpen als getuige, in relatie tot de verdenking die ze tegen hem hadden;
3. het Openbaar Ministerie in de beslissing van 21 januari 2006 expliciet had aangegeven dat het van mening was dat aan Farzaliyev verschillende strafbare feiten ten laste moesten worden gelegd; en
4. de civiele vordering was ingediend in het kader van de strafprocedure, wat vereist dat sprake is van een strafbaar feit.²⁶

Daaropvolgend dient te worden vastgesteld of de civiele schadevergoedingsprocedure binnen de reikwijdte van artikel 6 lid 2 EVRM valt. Daarvoor is van belang dat de beslissing verband houdt met de strafrechtelijke beslissing. In beginsel wordt vrij gemakkelijk aan dat vereiste voldaan.²⁷ Ingevolge *Allen t. het Verenigd Koninkrijk* is een dergelijk verband naar grote waarschijnlijkheid aanwezig, indien de daaropvolgende procedure refereert aan de uitkomst van de eerdere strafrechtelijke procedure, bijvoorbeeld door een analyse van de strafrechtelijke uitspraak, herziening of evaluatie van het bewijs in het strafdossier, beoordeling van de deelname van de betrokkene aan de gebeurtenissen die tot de strafrechtelijke procedure hebben geleid, of commentaar te geven op de aanwijzingen van mogelijke schuld van de betrokkene.²⁸ Het zal dan ook niet verbazen dat het EHRM tot het oordeel komt dat de civiele schadevergoedingsprocedure tegen Farzaliyev direct verband houdt met het strafrechtelijk onderzoek naar hem. Daarmee is dus de strafrechtelijke onschuldpresumptie uit artikel 6 lid 2 EVRM van toepassing op deze procedure.²⁹

10. De vraag die zich vervolgens aandient, is wat nu de betekenis van de onschuldpresumptie in de civiele schadevergoedingsprocedure is en wat dit voor

gevolgen heeft voor die procedure. De onschuldpresumptie wordt geschonden indien – zonder dat onherroepelijk de schuld van de beschuldigde is vast komen te staan, in het bijzonder zonder dat hij zijn verdedigingsrechten heeft kunnen effectueren – in de rechterlijke beslissing het oordeel wordt gereflecteerd dat hij schuldig is.³⁰ Zou de onschuldpresumptie niet doorwerken in daaropvolgende procedures, dan ontstaat het risico dat het recht op een eerlijk proces een louter illusoire en theoretische betekenis toekomt en zou de reputatie en het publieke aanzicht van de beschuldigde in het geding komen.³¹

Zoals hiervoor gesteld is civiele aansprakelijkheid niet uitgesloten indien de strafrechtelijke aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld. In het verlengde daarvan staat de onschuldpresumptie dus ook niet in de weg aan het vaststellen van civiele aansprakelijkheid ten aanzien van de schade die voortvloeit uit dezelfde feiten als die ten grondslag liggen aan de strafrechtelijke procedure. Wel dient de rechter zich in dat geval te onthouden van het doen van specifieke en expliciete uitspraken omtrent de vaststelling van strafrechtelijke aansprakelijkheid.³² Het taalgebruik is in dat kader met name van belang. Van de rechter wordt verlangd extra zorgvuldig te zijn in zijn formulering van de gerechtelijke uitspraak. Onhandige of ongelukkige formuleringen zijn niet per definitie in strijd met artikel 6 lid 2 EVRM, maar zullen worden gezien in het licht van de aard van de bewoordingen en de context waarin zij zijn gedaan. Echter, het expliciet stellen dat het ‘clearly probable’ is dat de beschuldigde een strafbaar feit heeft gepleegd of dat het beschikbare bewijs voldoende was om vast te stellen dat een strafbaar feit is gepleegd, zijn in strijd met de onschuldpresumptie.³³

Tegen deze achtergrond komt het EHRM tot de conclusie dat de uitspraak van de rechtbank in de civiele schadevergoedingsprocedure tegen Farzaliyev in strijd is met de onschuldpresumptie. Immers, de rechtbank stelt daarin dat is vastgesteld dat het geld is verduisterd en dat de schade als gevolg van het strafbare feit niet is vergoed, terwijl niet onherroepelijk is vast komen te staan dat Farzaliyev het strafbare feit heeft gepleegd noch dat hij zich heeft kunnen verdedigen tegen deze beschuldigingen.³⁴

11. Dat het civiele recht invloed heeft op de strafrechtelijke schadevergoedingsprocedure is inmiddels bekend.³⁵ *Farzaliyev t. Azerbeidzjan* laat zien

25. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 46. Zie bijvoorbeeld EHRM 14 januari 2020, appl.nr. 29889/04 (*Vanjak t. Kroatië*), r.o. 36 en 41, en EHRM 10 januari 2012, appl.nr. 33468/03 (*Vulakh e.a. t. Rusland*), r.o. 33.

26. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 47.

27. Bemelmans 2018, p. 315.

28. EHRM 12 juli 2013, appl.nr. 25424/09 (*Allen t. het Verenigd Koninkrijk*), vgl. Bemelmans 2018, p. 315.

29. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 51.

30. Corstens/Borgers & Kooijmans 2018, p. 50. Bemelmans 2018, p. 319-320.

31. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 63.

32. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 62. Bemelmans 2018, p. 320.

33. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 61. Bemelmans 2018, p. 320.

34. EHRM 28 mei 2020, appl.nr. 29620/07 (*Farzaliyev t. Azerbeidzjan*), r.o. 66-67.

35. Zie daarover o.a. Buisman 2020.

dat omgekeerd het strafrecht ook van invloed is op de civiele schadevergoedingsprocedure. Die interactie tussen beide rechtsgebieden vindt in de civiele procedure plaats in het kader van de onrechtmatige daad, in het kader van ‘een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht’. Binnen de reikwijdte van dit bestanddeel kunnen strafrechtelijke waarborgen, zoals de onschuldpresumptie, doorwerken in de civiele procedure. Dit vereist dus een zeker verband tussen de geleden schade en de strafrechtelijke procedure. Indien de onschuldpresumptie niet zou doorwerken in de – op de strafprocedure volgende – civiele schadevergoedingsprocedure, dan heeft het beginsel een louter illusoire betekenis. Immers, wie de dader niet via het strafrecht kan veroordelen, kan dan eenvoudig – door de lagere bewijslast die geldt in het civiele recht – zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid alsnog in een daaropvolgende procedure vaststellen. Het staat buiten kijf dat een dergelijke veroordeling ook buiten het strafrecht om zeer grote gevolgen kan hebben voor de betrokkene, zoals onder andere reputatieschade en verlies van publiek aanzien.

Het uitblijven van een strafrechtelijke veroordeling staat echter niet in de weg aan het vaststellen van civiele aansprakelijkheid. De beide rechtsgebieden hebben een gedeelde functie, namelijk bescherming bieden tegen schade door anderen. Bovendien zijn de gevolgen van een civiele veroordeling minder ingrijpend, waarbij een verplichting tot het vergoeden van de geleden schade wordt opgelegd, dan een strafrechtelijke veroordeling, waarbij de veroordeelde in het eerste geval een gevangenisstraf kan worden opgelegd. De onschuldpresumptie belet dan ook niet dat in de civiele procedure een analyse wordt gemaakt van de strafrechtelijke beslissing, herziening of evaluatie van het bewijs in het strafdossier, de beoordeling van de deelname van de verweerder aan de gebeurtenissen die ten grondslag lagen aan de strafrechtelijke procedure, of dat commentaar wordt gegeven op de aanwijzingen van mogelijke schuld van de betrokkene. Het beginsel schrijft daarentegen wel dwingend voor op welke wijze de verweerder, c.q. de vermeende dader, dient te worden bejegend. De rechter dient zich te onthouden van bewoordingen die verweerder expliciet aanwijzen als pleger van een strafbaar feit. Alleen dan kan zijn recht op een eerlijke behandeling daadwerkelijk worden gewaarborgd, en wordt tevens de maatschappelijke positie van de verdachte beschermd.